ÁTZSILIPELÉS

Határeset: DDR-ből BRD-be

— Sikerült! — ordítja diadalittasan a vállig érő hajú német fiú, s a Wartburg tetőnyílásán kimagasodva öklét rázza mérhetetlen örömében. Társa a kocsiból kiszállva teszi ugyanezt. Villognak a vakuk, kattognak a fényképezőgépek, a kollégák egymás tyúkszemére taposnak a nagy igyekezetben. A jelenet hamarosan újságok címoldaláról köszön vissza ránk, erre mérget vehetünk. Két percig sem tart az egész, aztán az ifjak egyike beletapos a gázba, tágul a szenzációra éhes tudósítók gyűrűje, s a Wartburg vad tülköléssel kilő a senki földjén át Ausztria felé.

Félek, hogy a végén még elgázolnak valakit. Amikor éjfélkor Hegyeshalomban megnyílnak a sorompók, s az addigra több száz autóra dagadt kocsisor nekilódulna, jó fél órán keresztül bábeli állapotok uralkodnak a határátkelőhely NDK-sok számára rezervált sávjaiban. A határőrök igyekeznek minél gyorsabban átengedni az áradatot, és semmivel sem szerezhetnének ennél nagyobb örömet a Nyugatra vágyó keletnémeteknek. Az ölelkezések, örömtáncok, pezsgőbontások kavalkádja egyszerre magával ragadó, s mélységesen elszomorító. Felemelő azért, mert ugyan ki tudna fanyalogni az örömnek ilyen elemi erejű sodrásában; s elszomorító azért, mert a tények józansága int: ezek az emberek *menekülnek* a hazájukból.

A miértekre kérdezve a válaszok szenvedélyesek és túlfűtöttek — a pillanat sugallta reménynek szólók és feltűnően egybecsengenek: otthon nem voltunk igazán szabadok, több szabadságot akarunk. — Ne kezeljenek bennünket úgy, mint az óvodásokat — mondja egy 23 éves lány, s egy másik megtoldja: — Az NSZK-ban majd abban hihetünk, amiben akarunk, s ezért nem tartóztatnak le bennünket. — Egy kis kerülővel megyünk most Kelet-Berlinből Nyugat-Berlinbe — veszik tréfára először a választ a hátizsákos, gyalogszerrel érkező fiúk, aztán „bekeményítenek": — A munkánk jobb megbecsülését, utazási szabadságot remélünk az NSZK-ban. Ezt választjuk egy olyan rezsim helyett, amely csak „faltól falig" tud gondolkodni. A válaszokhoz senki sem adja a nevét. — Nem félünk, de jobb így — mondják. Vajon miért?

A magyaroknak bezzeg kijut a dicséretből. — Legszívesebben megöleltem volna *Horn Gyulát*, amikor a tévében bejelentette a kormány döntését — mondja a már nem éppen fiatal reklámgrafikus, aki feleségével és lányával indult el az új hazába. — A magyar kormány szuper, csodálatos, mindenütt így kellene eljárni ezekben az ügyekben — lelkendezik egy ifjú. A másik így vélekedik: — Amikor este megtudtuk a jó hírt, hatalmas megkönnyebbülést és őrült örömet éreztünk. A szorosan hozzásimuló leányzó is megszólal: — Köszönet a ma-

(Folytatás a 3. oldalon.)

Boldog új életet?...

0 óra 00 perc: Hegyeshalom.

SZABÓ BARNABÁS FELVÉTELEI

1989. szeptember 11. 0 óra 0 perc után a határon

(Folytatás az 1. oldalról.)

gyaroknak mindenért; amíg itt voltunk, semmiben sem szenvedtünk hiányt, mindenben segítettek.

Mindig azt hittem, csak nálunk divat hivatalnoki körökben úgy elzárkózni a sajtónyilvánosság elől, hogy „a főnököm engedélye nélkül nem nyilatkozhatom". Hát nem. Miután a hegyeshalmi oldalon egy óra körül elült a csatazaj, szép ikényelmesen átbandukoltam az osztrák oldalra, a nickelsdorfi állomásra. (Közben senki meg nem állított, nem kért útlevelet, igazolványt. Ezen az éjszakán ezt is lehetett.) Az osztráknál aztán hiába faggattam az egyenruhásokat, mi a véleményük a nagy eseményről, tőlük is csak a tipikusan magyarnak hitt választ hallottam: nem nyilatkozhatom, kérjem meg a főnökömet. Megkerestem. Ő ugyan készségesen adott mindenről felvilágosítást, de a nevét és a beosztását ő sem volt hajlandó odaadni az elmondottakhoz. Nos, így tudtam meg, hogy a magyar bejelentés kissé váratlanul érte őket. Tudták ugyan, hogy ígészül valami, de a vasárnap éjféli időpont meglepetés volt. Ennek ellenére sikerült megszervezni a menekültek fogadását. Mindenki listára kerül, akinek nincs NSZK-útlevele, ingyen kap vízumot. — Ezen kívül mi csak jó tanácsokat osztogathatunk az érkezőknek — tárja szét végül mosolyogva a karját a „főnök" —, a többiről a Vöröskereszt gondoskodik.

Megjegyzem, hajnaltájban a soproni határátkelőnél az ügyeletes magyar parancsnokkal sem jártunk jobban. Sőt... Ő még annyira sem vállalkozott, mint osztrák kollégája. A színe elé sem kerülhettünk, egy tiszthelyettessel üzent ki, hogy ő nem nyilatkozhat.

Hazafelé autózva az M1-esen alig látunk Nyugat felé igyekvő NDK-sokat. Úgy tetszik, az éjféli roham után semmi rendkívüli nem várható. Délután azonban az a hír érkezik a szerkesztőségbe, hogy a „nyitott kapuk akció" hírére özönlik Magyarország felé az újabb keletnémet turistaáradat. Felhívom Mádai András ezredest, a BM Határőrség országos parancsnokának helyettesét. Ő megnyugtat, ez a *hír alaptalan*. Ezernegyvenegy keletnémet polgár lépett csak be ma a határainkon, ez nem több, mint máskor, hasonló időszakokban. Ugyanakkor az éjféli sorompónyitástól délután háromig négy és fél ezren használták ki a lehetőséget. Többségük személygépkocsival távozott, vasúton mindössze hatvannyolcan utaztak. Több busz is érkezett Zánkára Ausztriából, ezek már úton vannak a határ felé a menekültekkel. De a forgalom egyenletes, sehol nincs tumultus, nem történt rendkívüli esemény...

Megköszönöm, elköszönök, leteszem a hallgatót. Azon töprengek: valóban nincs ebben az egészben semmi rendkívüli?

Freész Károly

Körülmények diktálta, átmeneti döntés

Horváth István belügyminiszter nyilatkozata a Népszabadságnak

A jelek szerint nyugvópontra jut a Magyarországon az NSZK-ba való áttelepülés szándékával tartózkodó NDK-állampolgárok ügye, hiszen — mint ismeretes — a magyar kormány döntése szerint szeptember 11-én nulla órától útiokmányaik felmutatásával elhagyhatják az országot. Ezzel kapcsolatban beszélgetett munkatársunk *Horváth István* belügyminiszterrel.

— Mostanában többen és többfelé arról nyilatkoztak, hogy nem számítottak a magyar határon kialakult helyzetre. Ez hihető állítás? Azok, akiknek a határ őrzése a dolga, jó előre figyelmeztettek rá: a most szuvenírként kimérendő műszaki zár lebontásának lesznek következményei.

— Az a javaslat, hogy nyugati határunkon az elektromos jelzőrendszert — amit a köznyelv tévesen műszaki zárnak nevezett —, mint egy letűnt kor idejétmúlt relikviáját, le kell bontani, megkonzultálva minden érintettel, tőlem származik. A jelzőrendszer ugyanis jó ideje nem magyar érdekeket szolgált. Az azon át tiltott határátkelést megkísérlők elenyésző hányada volt csak magyar állampolgár. Zömében NDK-beli, kisebbrészt csehszlovákiai, korábban lengyel és időnként szovjet, vagy bolgár és román állampolgárok kíséreltek meg az ország nyugati határán az átjutást. Ha mi minden tekintetben nyitunk a világ felé, és bele akarunk tartozni az épülő európai rendbe különböző megkötöttségek nélkül, akkor ez a jelzőrendszer nem maradhat tovább. Az persze éppen az imént elmondottakból is világos volt számunkra, hogy a korábbinál is több NDK-állampolgár választja majd a külföldre jutásnak azt az útját, amit az új helyzet kínál. Ezt előre lehetett várni, tudni. A jelenség tömeges mérete azonban meglepett bennünket.

— És a várhatóra készült a magyar kormány?

— Annyiban készültünk, hogy a Német Demokratikus Köztársaság illetékes hatóságait is és szerveit megkerestük és informáltuk előre arról, hogy milyen intézkedéseket tervezünk, tehát az elektromos jelzőrendszer megszüntetéséről is, és arról, hogy a menekültügyi egyezményhez való csatlakozásunknak majd milyen konzekvenciái lehetnek az utazási gyakorlat eddig kétoldalú megoldásaira.

— Ezt a tájékoztatást előírja valamilyen kétoldalú megállapodás, vagy önkéntes volt?

— Fogalmazzunk úgy, hogy önkéntessége mellett mindenképpen kollegiális volt.

— Annyi bizonytalanság után az NDK-beli áttelepülők végre hivatalosan távozhatnak külföldre. Vajon jól döntött-e ezt az intézkedést hozva a magyar kormány?

— Számunkra mindenképp az lett volna a legkedvezőbb, ha — miként korábban — minden olyan NDK-állampolgár megkapta volna a kivándorlóútlevelét, aki az NSZK-ban akar letelepedni. Magyarán: ha az NDK és az NSZK más, harmadik ország nélkül oldotta volna meg ezt a kérdést. Mondanom sem kell, hogy nagyon nehéz a helyzetünk, hiszen az NDK és az NSZK homlokegyenest más magatartást vár el Magyarországtól ebben az ügyben. Különösen nehéz eleget tenni az eltérő igényeknek, ha mi nemhogy rontani, hanem sokkal inkább ápolni szeretnénk kapcsolatainkat mind az NDK-val, mind pedig az NSZK-val. Ugyanakkor le kell szögeznem, hogy a tarthatatlan helyzetben nem hagyhattuk figyelmen kívül a humanitárius szempontokat.

— A homlokegyenest eltérő igényeknek ellentmondani látszik, hogy továbbra is érkeznek turistaként NDK-állampolgárok Magyarországra.

— Való igaz, hogy az intézkedés bevezetése óta is érkeztek az NDK-ból turisták hozzánk. Spekulatív módon föltevődhet, hogy Magyarország — igyekezvén mielőbb túllenni ezen az ügyön — zárja le államhatárát a beérkező NDK-beli turisták előtt. Úgy vélem, hogy ezt semmiképp sem tehetjük meg, hiszen — mint már hangsúlyoztam — a kialakult helyzet végső megoldását nem lehet Magyarországtól elvárni. És ha az NDK kiengedi állampolgárait, mi nem tehetjük meg, hogy korlátozzuk mozgásukat.

— Tudomása szerint mennyien távoztak idáig, és mennyibe került minder Magyarországnak?

— Azt, hogy korábban mennyien távoztak engedély nélkül, csak találgatni lehet, hiszen biztos adat nincs. Amit pontosan tudunk: az intézkedés bevezetésétől délután négy óráig négyezer-ötszáz NDK-állampolgár távozott Ausztriába. Számuk kedd reggelre várhatóan megduplázódik. Egyébként az áttelepülni szándékozók itt-tartózkodását a Vöröskereszt finanszírozta, azonkívül a Máltai Lovagrend, de hozzáteszem, hogy nagyon sok pluszfeladatot adott ez a helyzet a rendőrségnek, a tanácsoknak, az úttörőszövetségnek, a Határőrségnek, a MÁV-nak és sok mindenkinek még. Forintban tehát aligha kifejezhető a költség.

— Véleménye szerint meddig marad érvényben a magyar kormány döntése?

— Nem tudom. Átmeneti döntésről van szó, amelynek további sorsa a körülményektől függ. Jó volna mielőbb megtalálnunk a végleges megoldást, hiszen — nem fogalmazhatok másként — abnormális helyzetről van szó. Próbálna csak meg egy Romániából érkező érvényes útiokmányok nélkül belépni Ausztria területére. Rögtön visszatolonc olják.

— Ön mégis megkérdezem, nem teremt-e vajon a magyar kormány döntése precedenst a jövőre nézve? Nincs-e olyan veszély, hogy majd máshonnan is kényelmetlenek leszünk — mindenek előtt a szomszédos országokra gondolok — újabb menekültáradatokat fogadni?

— Ez mint lehetséges következmény menekültügyi egyezményhez csatlakozásunkkor és az elektromos jelzőrendszer lebontásakor felvetődött — s kétoldalú egyezményeinknél felül kell majd vizsgálni. Magyarország nem rendezkedhet be arra, hogy a környező országokból máshová áttelepülni kívánkozóknak átmeneti befogadóhelye legyen. Éppen elég nekünk az a gond, amit a Romániából hozzánk érkezők megfelelő körülményeinek biztosítása jelent.

Fejér Gyula

MENEKÜLTDOSSZIÉ

1989. augusztus 1.: az osztrák belügyminiszter szerint 237 NDK-állampolgár érkezett május óta illegálisan Magyarországról Ausztriába.

Augusztus 14.: bezárták az NSZK budapesti küképviseletét. A menekültügyről tárgyalt hazánkban Jürgen Sudhoff bonni külügyi államtitkár.

Augusztus 15.: megnyitotta kapuit a menekülők előtt a zugligeti plébánia. Az NDK-állampolgárokat itt a Máltai Lovagrend szeretetszolgálata várta.

Augusztus 19.: páneurópai piknik Sopronnál. Több százan futnak át a magyar—osztrák határon.

Augusztus 21.: a szolgálatát teljesítő határőrrel dulakodott egy harminchat esztendős NDK-állampolgárságú férfi. Halálos sebet kapott.

Augusztus 24.: Nyugatra távoztak az NDK-állampolgárok az NSZK budapesti nagykövetségéről. A nyugatnémet kancellár köszönetet mondott a magyar kormánynak.

Augusztus 31.: Horn Gyula Berlinben tárgyalt az áttelepülni szándékozók ügyéről.

Szeptember 2.: megtelt a csillebérci tábor NDK-menekültekkel. A további NSZK-ba települni kívánókat Zánkára irányítják. Közben ellentmondó nyilatkozatok látnak napvilágot a megoldás módjáról és időpontjáról.

Szeptember 7.: a magyar kormány megbízott szóvivője szerint néhány napon belül megoldódhat a menekültügy.

September 10.: Horn Gyula külügyminiszter bejelenti a magyar kormány döntését. Éjféltől NDK-útlevelükkel távozhatnak hazánkból az NSZK-ba települni szándékozók.

Az NDK újabb kemény hangú ADN-kommentárban ítélte el Budapestet és Bonnt

BERLINI TUDÓSÍTÓNKTÓL

Magyarországot és az NSZK-t egyaránt keményen elmarasztaló, s a magyar kormányt a nyugatnémet politika eszközeként beállító, újabb nyilatkozatban reagált hétfőn az NDK hírügynöksége, az ADN a magyar kormány vasárnapi döntésére, amely lehetővé tette, hogy a hazánkban tartózkodó NDK-állampolgárok a nekik tetsző irányban hagyják el hazánkat.

A közlemény — hasonlóan az előző napihoz — nem ismerteti a budapesti lépés hivatalos indokait, sem azt, hogy eddig hányan éltek a felkínált lehetőséggel. *(Erről ezúttal is a nyugatnémet tömegtájékoztatási eszközök tudósításaiból értesülhetnek az érdeklődők.)*

Az ADN-jelentésből kitetszik, hogy Berlin a fő felelősséget Bonnra igyekszik hárítani. Azt állítja ugyanis, hogy az „akciót" az NSZK kezdeményezte és ő is finanszírozta. Magyarországnak — e logika szerint — a végrehajtó szerep jutott, ami az ADN jelentésében így fogalmazódik meg: „Sajnálatos, hogy a Magyar Népköztársaság képviselői hagyták magukat szerződések és megállapodások felrúgására rávenni."

A nemzetközi jog azonban nem lehet kibúvó — folytatódik a jelentés, amely ezek után rámutat: az NDK kész — úgymond — nagyvonalúságot tanúsítani és — függetlenül attól, ki, milyen indokkal akarja elhagyni az NDK-t — lehetővé tenni érintett állampolgárai számára a „visszautat a rendhez és a törvényhez". Visszautasítja viszont a zsarolási kísérleteket. A közlemény végül a hírhedt „haza a birodalomba"-politika felmelegítésével vádolja Bonnt, illetve azzal, hogy ennek keretében a revanizmus és a sovinizmus tárgyalvá állányítja az embereket.

A televízió esti híradójában két anyagban, bonni tudósítója jegyzetében, és önálló kommentárban is foglalkozott az üggyel. A bonni tudósító azt igyekezett bizonyítani, hogy az NDK-állampolgárok tömeges kiutazását Magyarországról hetek precíz szervezőmunkájával Bonnban készítették elő, s „jéghideg politikai üzlet"-et ütöttek nyélbe, amelynek végső célja az NDK destabilizálása.

Hasonló stílusú és tartalmú volt a híradónak — az ADN két nyilatkozatát ötvöző — kommentárja is, amelynek a *Puccs az NSZK-ból* címet adták. Önkényesnek minősítették és visszautasították benne a magyar kormány lépését, s a többi között hangsúlyozták: az akció — amit az NDK sajtója embercsempészésnek minősít — az imperializmusnak a szocialista országok ellen folytatott harcának részét képezi.

Hazánk berlini nagykövetségét, mint megtudtuk, a nap folyamán több munkásközösség nevében keresték telefonon, hogy — az ADN-közlemény stílusában — kifejezésre juttassák nemtetszésüket a magyar kormány döntése kapcsán.

Léderer Pál

*

A szovjet külügyi szóvivő hétfői sajtóértekezletén tartózkodott attól, hogy kommentálja azt a magyar döntést, amely lehetővé teszi az országban tartózkodó NDK-állampolgárok Nyugatra távozását, de ígéretet tett arra, hogy kedden ismerteti a kérdéssel kapcsolatos szovjet álláspontot. *Gennagyij Geraszimov* szerint még korai a hétfő hajnalban érvénybe lépett magyar döntést értékelni. Előljáróban csak annyit mondott: a fő gondot az NSZK-nak az az álláspontja okozza, hogy nem ismeri el az NDK-állampolgárságot, ami „olaj a tűzre".